

УДК 316.663.5+159.99

Гайсонок Н.А.

ГЕНДЕРНІ ТА КУЛЬТУРНІ ВІДМІННОСТІ РОЛЬОВИХ МОДЕЛЕЙ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ

Гайсонок Н.А. Гендерні та культурні відмінності рольових моделей самопрезентації. У статті розглянуто підстави для виокремлення рольових моделей поведінки як складової особистісної самопрезентації. Рольові моделі визначено як форми досвіду, засвоєні особистістю на етапі первинної соціалізації, за допомогою яких індивід може структурувати досвід соціальних взаємодій та визначити особистісні межі. Оскільки рольові моделі є одним з базових елементів самопрезентації, тому розуміння базових рольових моделей, за якими вибудовуються міжособистісні взаємодії, надає змогу, з одного боку, формувати більш ефективну самопрезентацію, а з іншого більш якісно інтерпретувати та прогнозувати особистісну самопрезентацію. Визначення базових рольових моделей ґрунтується на теоретичних засадах опитувальника до методу позитивної психотерапії Н. Пезешкіана. На основі емпіричного дослідження відмічено наявність гендерних та культурних відмінностей у базових рольових моделях.

Ключові слова: самопрезентація, базові рольові моделі, гендерні відмінності, соціо-культурні особливості, моделі самопрезентації, рольові взаємодії.

Гайсонок Н.А. Гендерные и культурные отличия ролевых моделей самопрезентации. В статье рассмотрены теоретические и эмпирические основания для определения ролевых моделей поведения, как составляющей личностной самопрезентации. Ролевые модели определены как формы опыта, усвоенные личностью на этапе первичной социализации, при помощи которых человек может структурировать опыт социальных взаимодействий и определить личностные границы. В данной статье базовые ролевые модели определены на основе теоретического обоснования опросника к методу позитивной психотерапии Н. Пезешкиана. На основании эмпирического исследования отмечено наличие гендерных и культурных отличий в базовых ролевых моделях респондентов.

Ключевые слова: самопрезентация, базовые ролевые модели, гендерные отличия, социо-культурные особенности, модели самопрезентации, ролевые взаимодействия.

Постановка проблеми. Зміна інформаційного середовища обумовлює суттєві зміни у соціально-психологічних вимогах, що висуваються як окремих особистості, так і соціальним групам. Саме зміна соціально-психологічних вимог до поведінки, системи оцінок та системи відображення навколишнього соціуму, притаманних окремій особі, обумовлює зміну рольових моделей поведінки. А тому зміна рольових моделей, якими послуговується особа, у свою чергу, обумовлює зміни в процесі формування самопрезентації. Зауважимо, що особистісна самопрезентація, як сукупність характеристик рольового репертуару особистості (за визначенням І. Гоффмана), також виступатиме чинником відбору рольових поведінкових моделей. Той факт, що сучасний інформаційний простір є транснаціональним та доступним, може ускладнювати інтерпретацію образів та елементів самопрезентації, а наявність рольових моделей, що належним чином інтерналізовані в особистісній самопрезентації, допомагають особистості структурувати інформацію відповідно до звичних схем. Актуальність дослідження структурних елементів самопрезентації загалом, та рольових моделей (а також їхньої функції у формуванні ефективної самопрезентації) зокрема, обумовлена необхідністю пристосування тлумачних моделей та розуміння соціально-психологічних механізмів надання допомоги особистості у її розвитку та реалізації її потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наше дослідження ґрунтується на концепції рольової поведінки, що визначає особистісну самопрезентацію (І. Гоффман, М. Лірі, Р. Баумайстер); концепції самопрезентації, які розкривають взаємодії структурних елементів особистості, а саме сценаріїв міжособистісних взаємодій у роботах представників транзактного аналізу (Е. Берн, К. Штайнер, Х. Вікофф); відмінності у рольових вимогах до поведінки чоловіків і жінок (Diekman & Eagly), значенні рольових настанов у формуванні особистісної ідентичності (концепція Е. Еріксона); сутності рольових настанов, засвоєних особистістю в процесі первинної соціалізації (метод позитивної психотерапії Н. Пезешкіана); особливостей гендерних рольових сценаріїв (згідно класичних концепцій гендеру Ш. Берн та Т. Бендас); роль соціалізації у формуванні гендерної ідентичності (Т. Говорун, О. Кікінежді, М. Нестеренко, М. Савина); концепції ролі як функціональні одиниці соціальної поведінки людини (А. Бандура, Т. Шибутани); моделі самопрезентації (М. Лірі, А. Кононенко); характеристики рольових моделей (М. Прайс-Мітчелл). Означені базові концепції пропонують визначення та соціально-психологічні характеристики поняття ролі, процес їхньої інтеріоризації, рольові характеристики гендеру та відмінності у рольових вимогах до поведінки представників різної статі, проте в цих концепціях не зауважено особливості рольових моделей, обумовлені культурним середовищем. Також здебільшого не простежується зв'язок між гендерною ідентичністю та вибором і сприйняттям характеристик рольових моделей, сформованих особистістю на основі досвіду власних батьків. Тому в даній статті ми хочемо зосередитися на розгляді відмінностей рольових моделей як виявів самопрезентації, а також визначити та порівняти культурні та гендерно обумовлені характеристики рольових моделей.

Мета статті. Проаналізувавши засадничі теоретичні положення та результати емпіричного дослідження, у даній статті ми спробуємо відстежити відмінності рольових моделей самопрезентації респондентів з різними гендерними та культурними приналежностями. Також одним із завдань статті є з'ясування суті базових рольових моделей, які визначають самопрезентацію особи. За допомогою результатів емпіричного дослідження ми спробуємо довести, що рольові моделі є як чинником, так і проявом самопрезентаційної поведінки особистості. Відтак покажемо соціально-психологічні відмінності самопрезентаційних образів у рольових моделях.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Як відомо, рольова поведінка є важливою складовою частиною поведінки людини. А увесь репертуар психологічних ролей вплетено у структуру особистості. Однак здебільшого у фокус наукового дискурсу потрапляють власне рольові сценарії, але не рольові моделі, оскільки рольові моделі частіше є предметом психотерапевтичних практик. Проте слід зауважити, що рольові моделі, які особа вибирає для наслідування, є елементом її самопрезентаційної поведінки. Адже рольові моделі є тими базовими образами інтерпретації взаємодій з навколишнім світом та соціумом, за допомогою яких особа може структурувати свій соціально-психологічний простір. Рольові моделі стають предметом соціально-психологічних досліджень, адже проблематика особистісної самопрезентації з урахуванням змін, притаманних інформаційному суспільству, з потребою створення самопрезентаційних образів на вимогу ситуацій конкретних міжособистісних взаємодій, які постають перед людиною, набуває все більшої актуальності прикладних досліджень. Зокрема, актуальність полягає також і в тому, що в умовах нестабільного та мінливого інформаційного середовища особистість потребує чітких та зрозумілих механізмів інтерпретації нового досвіду і структурування власного інформаційного простору. В умовах, коли потрібно швидко реагувати на надходження нової інформації і браку часу на ретельний її аналіз, особистість швидше за все використовуватиме ті механізми обробки інформації, які для неї є автоматизованими. Припускаємо, що ці рольові моделі формуються за допомогою інтеріоризації батьківського досвіду.

Взаємозв'язок самопрезентації та рольових моделей найкраще можна розкрити за допомогою рольової теорії І. Гоффмана. Метою цієї теорії було трактування та оптимізація різнорівневих взаємодій особи з суспільством. На думку А. Кононенко, важливим у теорії ролей є твердження про те, що основний механізм і структура особистості пов'язані з рольовою суттю [3]. Згідно цих поглядів, людина в своєму житті, у спілкуванні з іншими людьми, в діяльності ніколи не залишається «просто людиною», а завжди виступає в тій чи іншій ролі, є носієм певних соціальних функцій і суспільних нормативів [2]. Г. Гаммонд, представляючи теорію Гоффмана, погоджується з Шеффом, який зауважив, що І. Гоффман протиставив теорію рольової самопрезентації західній культурі, у баченні якої «Я» людини є ізольованим, самодостатнім та індивідуалістичним [цит. за 9]. Натомість І. Гоффман пропонує альтернативу: трактувати й досліджувати «Я» вписаним у структуру соціальних та культурних взаємодій [Шефф, 2006, цит. за 8].

Згідно визначення, *самопрезентацією* називаємо *будь-яку поведінку, скеровану на створення, зміну чи дотримання враження про особу в розумінні інших осіб*. Будучи одним з основних чинників суспільного життя, самопрезентація є визначальним чинником при виборі шлюбних партнерів, друзів, успішної кар'єри тощо. Великий спектр соціальних взаємодій визначається або сильною мірою залежить від можливостей суб'єкта переконати людей в тому, що ви гідні їхньої любові, дружби, довіри, поваги [7]. Отже, особистісна самопрезентація є узагальнюючим поняттям, що поєднує рольовий спектр особистості, усвідомлену ідентичність, складові образу «Я» та внутрішньоособистісні чинники, які обумовлюють ефективне висвітлення особистісно релевантної інформації в тому обсязі, який потрібен для перебігу соціальних взаємодій.

Визначення рольової моделі, як форми прояву самопрезентації, передбачає аналіз чинників, що якісно вирізнятимуть досліджуване явище та його вплив на самопрезентацію. В межах нашого емпіричного дослідження ми, відповідно до завдань, проаналізували гендерні та культурно-обумовлені відмінності рольових моделей респондентів. Для визначення основних рольових моделей ми скористалися опитувальником до методу позитивної психотерапії Н. Пезешкіана (WIPPF). На думку Н. Пезешкіана, в юності особистість проходить стадію ідентифікації себе з поведінковими та комунікативними моделями, в які її включено. Змога оцінити комунікативні моделі дає особистості можливість усвідомити та критично проаналізувати їх. Припускаємо, що наявність позитивної оцінки моделі обумовить більшу ймовірність наслідування комунікативним характеристикам моделі в самопрезентації. Здебільшого, рольові моделі описано як моделі наслідування, що відображають взаємодію особистості з батьками та сиблінгами (або модель «Я»), бачення стосунків батьків між собою (модель «Ти»), бачення ставлення батьків до навколишніх людей (модель «Ми»), та ставлення батьків до цінностей і світоглядних питань (модель «Пра-ми»). Так, приміром, модель «Я» висвітлює оцінку респондентом своїх актуальних стосунків з батьками та сиблінгами, а саме високі показники свідчатимуть про позитивні та теплі стосунки, а отже й готовність наслідувати їх досвід, натомість низький показник за шкалою вказуватиме на байдужість та можливість відторгнення. Зауважимо, що модель «Я» пропонує окремо оцінювати взаємодію особи з матір'ю та з батьком. Модель «Ти» описує інтерпретацію респондентом стосунків між батьками, а саме: високий показник свідчатиме про

те, що стосунки батьків між собою сприймалися як позитивний, уважний та гідний наслідування зразок; натомість низькі показники вказуватимуть на те, що стосунки батьків сприймалися як негативні, відсторонені, або такі, що приховують проблеми. Модель “Ми” відображає інтерпретацію респондентами ставлення їхніх батьків до навколишнього соціально-психологічного середовища, де високий показник вказуватиме на притаманну батькам відкритість, терплячість, доброзичливість до оточуючих людей; натомість низький показник за шкалою свідчатиме про закритість родинного кола та захисну позицію стосовно сторонніх. Тоді як модель “Пра-ми” відобразатиме сприйняття респондентом ставлення батьків до світоглядних та релігійних питань, визначення ними життєвих цінностей [4]. Високий показник оцінки моделі визначатиме ставлення батьків до світоглядних питань як привабливу, оптимістичну, мотивуючу, але можливо й дещо фанатичну модель наслідування. Тоді як низький показник свідчатиме про наявність у батьків респондентів більш песимістичного, захисного та байдужого світоглядного сценарію. Зауважимо, що ми обрали батьківські рольові моделі для дослідження їхньої ролі у самопрезентації особи, тому що запропонована Н. Пезешкіаном схема рольових моделей уможливило визначення віддзеркалення рольових компонентів в індивідуальній свідомості та показує основні параметри рольової моделі, які визначають її наслідування особою. М. Прайс зауважує, що для особи юнацького віку у виборі рольової моделі пріоритетнішим є така характеристика моделі, як її цілісність, а не авторитетність особи, яка виступає зразком моделі [10]. Схема, запропонована Н. Пезешкіаном, включає в рольову модель одночасно кілька соціально-психологічних вимірів взаємодії особи з оточуючим середовищем.

Проаналізувавши дані, отримані в емпіричному дослідженні, можемо констатувати кілька цікавих закономірностей. Наша експериментальна вибірка складалася з 218 респондентів, зазначимо, що саме обсяг вибірки дозволив нам визначати наявність кореляційних зв'язків уже на рівні $r_{xy}=0,3$. При формуванні вибірки ми намагалися максимально узгодити кількість респондентів різної статі (дівчата — 111 (51% від загального числа респондентів); хлопці — 107 (49%)). Оскільки при формуванні вибірки ми також врахували необхідність відокремлення культурних чинників впливу на самопрезентацію від гендерних, у вибірку увійшли представники як орієнтальної, так і оксидентальної культур: 69 осіб (31,5%) та 149 осіб (68,5%) відповідно. Орієнтальні культури були представлені респондентами з Індії (46 осіб — 67,5% від числа англомовних респондентів) та країн Африки (зокрема, з Гани (7 — 10,5%), Нігерії (3 — 4,5%) та Ефіопії (4 — 6%)), натомість, відповідно до результатів дослідження, показники, що відповідають оксидентальній культурі, притаманні україномовним респондентам. Отримані результати ми порівняли за допомогою кореляційного аналізу та виокремили міжгрупові відмінності за допомогою t-критерію Стьюдента (табл. 1). Так, порівнюючи переважання рольових моделей за гендерним розподілом, можемо відзначити, що найбільш суттєвою є відмінність за вибором моделі “ТИ” (рівень t-критерію — 2,5529, при $p=0,01$). А отже бачимо, що респонденти-хлопці більш схильні трактувати стосунки між батьками як позитивні, цікаві та теплі (середньогруповий показник — 7,31), тож хлопці частіше наслідуватимуть батьківську рольову модель у поведінці зі своїми партнерами. Тоді як респонденти-дівчата схильні більш критично оцінювати стосунки в батьківській парі. Також можемо відзначити наявність відмінностей в інших рольових моделях: так, респонденти обох статей однаково оцінюють материнську поведінку, і цілком очікувано хлопці більш схильні наслідувати рольові моделі батька, ніж дівчата. Проте відмінності в оцінках респондентів за цими моделями носять радше ситуативний характер.

Таблиця 1

Співставлення рольових моделей за гендерною ознакою

	Середньо-груповий показник 1 вибірки (хлопці)	Середньо-груповий показник 2 вибірки (дівчата)	Рівень t-критерію Стьюдента	Рівень свободи (df)	Рівень статистичної значущості (p)	Обсяг вибірки 1 (хлопці)	Обсяг вибірки 2 (дівчата)
Модель “Я”: наслідування матері	7,168224	7,342342	-0,5453	216	0,586130	107	111
Модель “Я”: наслідування батьку	7,046729	6,648649	1,1886	216	0,235913	107	111
Модель “ТИ”	7,317757	6,540541	2,5529	216	0,011374	107	111
Модель “МИ”	6,364486	6,396396	-0,1332	216	0,894155	107	111
Модель “Пра-ми”	6,476636	6,819820	-1,2628	216	0,208009	107	111

Порівнюючи дані за допомогою кореляційного аналізу, можемо побачити, що переважна більшість кореляційних зв'язків є помірними (діапазон $r_{xy} = 0,3 — 0,48$), втім тут також можемо помітити достатньо яскраві відмінності. В межах цієї статті ми наведемо лише кілька найбільш цікавих, на нашу думку, відмінностей. Приміром, якщо у вибірці дівчат тривожність (фактор F1 за 16PF) показує помірну негативну кореляцію ($r_{xy} = -0,3$) з моделлю власне батьківської поведінки, то це вказує на те, що чим гірше дівчина

оцінює свої стосунки з батьком, тим вищий рівень її тривожності. Також для самопрезентації дівчат дуже вагомим є модель наслідування материнської поведінки, адже саме позитивна оцінка зазначеної моделі визначає здебільшого усвідомлене наслідування таких поведінкових характеристик як акуратність ($r_{xy}=0,48$), охайність ($r_{xy}=0,31$) та пунктуальність ($r_{xy}=0,48$). Материнська модель також визначає вміння дівчинки встановлювати та підтримувати стосунки з іншими людьми ($r_{xy}=0,34$) та адекватно визначати свої світоглядні цінності й переконання ($r_{xy}=0,34$). З-поміж інших можемо також відзначити, що для наших респонденток позитивна оцінка батьківської моделі є визначальною в наслідуванні моделі стосунків батьків між собою ($r_{xy}=0,48$), а вже інтегрованість і прийняття батьківської партнерської моделі взаємодій спонукає особу інтегрувати також і ставлення батьків до навколишнього соціуму у структуру своєї самопрезентації.

Натомість респондентам чоловічої статі притаманно тлумачити ставлення до людської сутності загалом через позитивну оцінку та наслідування материнській рольовій моделі ($r_{xy}=0,34$), та й оптимістичність оцінки власних взаємодій також залежатиме від інтегрованості материнської моделі у структуру самопрезентації. Відзначимо, що, подібно до респонденток жіночої статі, респонденти-хлопці також визнавали залежність між прийняттям рольової моделі батька та прийняттям рольової моделі батьків у власних партнерських стосунках ($r_{xy}=0,34$). Також можемо констатувати наявність помірної позитивної кореляції між прийняттям моделі партнерської взаємодії батьків та схильністю обирати таку модель реагування на конфлікт, як “втеча у мрії” ($r_{xy}=0,37$), що дає змогу припустити притаманність подібної реакції на конфлікт людям, які вже мають ідеальний зразок стосунків, з яким узгоджують свою поведінку та очікування. Варто зауважити також, що для респондентів-хлопців прийняття батьківської моделі партнерських стосунків є визначальним для розвитку здатності довіряти своїм партнерам — тут можемо побачити наявність сильного позитивного кореляційного зв'язку між зазначеними характеристиками ($r_{xy}=0,44$).

За допомогою t-критерію Стьюдента для незв'язаних вибірок ми також порівняли переважання рольових моделей за культурною приналежністю респондентів (табл. 2).

Таблиця 2

Співставлення рольових моделей за культурною ознакою

	Середньо-груповий показник 1 вибірки	Середньо-груповий показник 2 вибірки	Рівень t-критерію Стьюдента	Рівень свободи (df)	Рівень статистичної значущості (p)	Обсяг 1-шої вибірки	Обсяг 2-гої вибірки
Модель “Я”: наслідування матері	7,263514	7,217391	0,13401	216	0,893519	149	69
Модель “Я”: наслідування батьку	6,711409	7,130435	-1,16386	216	0,245764	149	69
Модель “ТИ”	6,812081	7,159420	-1,04846	216	0,295597	149	69
Модель “МИ”	6,315436	6,521739	-0,80239	216	0,423207	149	69
Модель “Пра-ми”	6,449664	7,086957	-2,19801	216	0,029011	149	69

Так, у першу вибірку ми віднесли респондентів, що походять з оксидентальної культури, натомість другою є вибірка, що складалася з представників орієнтальної культури. З даних, наведених у таблиці 2, можемо побачити, що найбільш суттєвою є відмінність у прийнятті респондентами рольової моделі “Пра-ми”, а саме моделі, що відображає ставлення батьків до світоглядних цінностей та релігійних переконань. Можна відзначити, що це цілком передбачуваний результат, адже представники орієнтальної культури, як культури, якій притаманний більший колективізм та акцент на традиційних цінностях, схильні вище оцінювати та більше інтегрувати світоглядну рольову модель своїх батьків у власну самопрезентацію (при середньогруповому показнику t-критерію $\sim 7,09$). Натомість представники оксидентальної культури, якій, за визначенням, притаманний більший індивідуалізм особи, критичніше ставляться до переконань та світоглядних моделей своїх батьків (середньогруповий показник $\sim 6,45$).

Висновки. З наведеного огляду концепції рольових моделей бачимо, що рольова модель суттєво відрізняється від рольового сценарію передовсім тим, що, на відміну від рольового сценарію, особистість може обирати модель цілком усвідомлено та включати її у свою самопрезентаційну поведінку. Результати емпіричного дослідження вказують на те, що соціально-психологічний контекст рольових моделей у самопрезентації має суттєві гендерні відмінності, як в аспекті прийняття рольової моделі, так і в аспекті її інтеграції в образ особистісної самопрезентації.

Перспективи подальших досліджень передовсім обумовлені актуальністю проблематики створення особою численних самопрезентаційних образів, але варто наголосити на необхідності подальшого аналізу соціально-психологічних та внутрішньоособистісних чинників, що її формують, зокрема, співставлення культурно обумовлених гендерних особливостей не лише самопрезентації, але й рольових моделей, як її складових.

Список використаних джерел

1. Бендас Т. В. Гендерная психология: Учебное пособие./ Т. В. Бендас; — СПб.: Питер, 2006. — 431 с.
2. Гофман И. Представление себя другим в повседневной жизни / Ирвинг Гоффман; — М.: Канон-пресс-ц, 2000. — 304 с.
3. Кононенко А.О. Інтегративна психологія як основа створення моделі самопрезентації особистості [Електронний ресурс] / А.О. Кононенко // Вісник Одеського національного університету. Психологія.— 2012. — Т.17, Вип.8. — С.99-104.— Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vonu_psi_2012_17_8_13.pdf
4. Пезешкиан Н. Психотерапия повседневной жизни: тренинг разрешения конфликтов / Носсрат Пезешкиан — Спб.: Речь — 2001. — 288 с.
5. Рольова поведінка людини [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/psychology/9768/>
6. Штайнер К. Сценарии жизни людей. Школа Эрика Берна. /Клод Штайнер// - Спб.: Питер, 2003. — 416 с.
7. Baumeister R. Self in social psychology / Roy F. Baumeister; – Psychology Press, 1999 — 492 p.
8. Baumeister R. Self-Presentation Theory: Self-Construction and Audience Pleasing [Електронний ресурс] / Roy F. Baumeister, Debra G. Hutton; Springer Series in Social Psychology — Theories of Group Behavior 1987, — pp 71-87 - Режим доступу : http://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-1-4612-4634-3_4
9. Handbook of individual differences in social behavior / edited by Mark R. Leary, Rick H. Hoyle; — The Guilford Press, 2009. — 624 p.
10. Price-Mitchell, M. What is a Role Model? Five Qualities that Matter to Teens [Електронний ресурс] / Marilyn Price-Mitchell — Режим доступу: <http://www.rootsofaction.com/what-is-a-role-model-five-qualities-that-matter-for-role-models>

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Bendas T. V. Gendernaja psihologija: Uchebnoe posobie./ T. V. Bendas; — SPb.: Piter, 2006. — 431 s.
2. Gofman I. Predstavlenie sebja drugim v povsednevnoj zhizni / Irving Goffman; — М.: Канон-пресс-с, 2000. - 304 s.
3. Kononenko A.O. Intehratyvna psykholohiia yak osnova stvorennia modeli samoprezentatsii osobystosti [Elektronnyi resurs] / A.O. Kononenko // Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Psykholohiia.— 2012. — Т.17, Вуп.8. — С.99-104.— Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vonu_psi_2012_17_8_13.pdf
4. Pezeshkian N. Psihoterapija povsednevnoj zhizni: trening razresheniya konfliktov / Nossrat Pezeshkian — Spb.: Rech' — 2001. — 288s.
5. Rol'ova povedinka ljudini [Elektronnij resurs] — Rezhim dostupu: <http://osvita.ua/vnz/reports/psychology/9768/>
6. Shtajner K. Scenarii zhizni ljudej. Shkola Jerika Berna. /Klod Shtajner// - Spb.: Piter, 2003. — 416 s.
7. Baumeister R. Self in social psychology / Roy F. Baumeister; – Psychology Press, 1999 — 492 p.
8. Baumeister R. Self-Presentation Theory: Self-Construction and Audience Pleasing [Електронний ресурс] / Roy F. Baumeister, Debra G. Hutton; Springer Series in Social Psychology — Theories of Group Behavior 1987, — pp 71-87 - Режим доступу : http://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-1-4612-4634-3_4
9. Handbook of individual differences in social behavior / edited by Mark R. Leary, Rick H. Hoyle; — The Guilford Press, 2009. — 624 p.
10. Price-Mitchell, M. What is a Role Model? Five Qualities that Matter to Teens [Електронний ресурс] / Marilyn Price-Mitchell — Режим доступу: <http://www.rootsofaction.com/what-is-a-role-model-five-qualities-that-matter-for-role-models>

Haisonyuk, N.A. Gender-relevant and cultural differences in role models of self-presentation. The article discusses the reasons for the separation of behavioral model roles as part of individuals' self-presentation. The role models are defined as forms of individual experience learned during the primary socialization by which individuals can structure their experience of social interactions and define their personal limits. The basic role models have been determined in terms of positive psychotherapy by N.Pezeshkian according to which the role models are the structural elements of personal self-presentation. The author analyzes the theoretical principles of role behaviors in general and individual role models in particular. The role models differ from role scenarios in individuals' greater awareness about their integration into self-presentation. Empirical research found gender and cultural differences in the basic role models. The basic role models were found to include 'I am a mother', 'I am a father', 'We', 'You' and 'Pra-we' models. Each model reflects the respondents' perception of parents' attitudes to the respondents, parents' attitudes to themselves, society and beliefs.

To study the integration of role models the author used the Wiesbaden questionnaire along with the N. Pezeshkian WIPPF. The results were compared with the 16PF scales. The role models were shown to differ in the levels of model adoption and its integration into self-presentation.

Keywords: self-presentation, basic role models, gender differences, socio-cultural characteristics, models of self-presentation, role interactions.

Відомості про автора

Гайсонюк Наталія Артемівна, асистент кафедри психології, факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, аспірант лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, м.Чернівці, Україна.

Haisonyuk, N.A., assistant, Dept. of psychology, Faculty of pedagogics, psychology and social work, Yuriy Fedkovych National University of Chernivtsi, PhD student, Laboratory of organizational and social psychology, G.S.Kostiuk Institute of Psychology of the NAPS of Ukraine, Chernivtsi, Ukraine

E-mail: natheisonyuk@gmail.com